

Preek over zondag 44 – het tiende gebod
- Schildwolde, 1 mei 2022
- Kees van Dusseldorp

Thema: Let op je hart!

votum en groet

Lied 978:1,3,4 Aan U behoort, o Heer der heren
gebed

lezen: zondag 44 HC

Psalm 19:3,4

lezen: 1 Timoteüs 6:3-12

lezen: Romeinen 7:14-25

Psalm 33:5,8

preek

Opwekking 805 Maak ons hart onrustig Heer

gebed

collecte

Opwekking 347 Ik geloof in God de Vader

zegen

Gemeente van Christus,

Stel je voor: je bent gescout voor FC Groningen. Je hebt zoveel talent, dat je uitgenodigd bent om daar te komen trainen. Je bent drie keer geweest en hebt je uiterste best gedaan om te laten zien wat je kunt. Dat is redelijk gelukt, vind je zelf. Je hebt fanatiek de oefeningen gedaan. In de oefenpotjes heb je een keer een schitterende assist gegeven en een keer effectief een tegenstander geblokt. Dan, op de vierde keer, heeft de training een ander karakter. De trainer vraagt jullie te gaan zitten. En dan houdt hij een toespraak. 'Julie hebben talent, dat kan ik zien. Jullie zijn terecht uitgekozen. In de trainingen ga je werken aan je vaardigheden, aan het spel en aan strategisch inzicht.'

'Maar over één ding wil ik het nu met jullie hebben: sportiviteit. Dat vinden wij een basisvoorwaarde. Dat je je sportief opstelt. Naar elkaar binnen het team. En naar je tegenstander. Ben jij sportief, vind je zelf?' 'Ja natuurlijk' zeg je. net als al je maten. 'Maar hoe moet ik het dan interpreteren dat jij je tegenstander uitlachte toen die weggleed?' De trainer kijkt een van je maten aan. 'Wat is de reden dat jij begon te schelden, toen jij de bal kwijtraakte?' De trainer kijkt de volgende aan. 'Waarom mopperde jij, toen ik een beslissing nam die jij niet leuk vond?' De trainer wijst weer een ander aan. 'Waarom wilde jij zelf persé schieten, terwijl je maat helemaal vrij stond?' 'Waarom liep jij zogenaamd per ongeluk tegen een ander aan toen je dacht dat niemand het zag?' 'Waarom ging jij tijdrekken toen jullie voorstonden?' Zo gaat de trainer de kring rond. Jij zegt niets. Ook de anderen niet. Het is waar. Stuk voor stuk hebben jullie onsportief gedrag laten zien.

'Weet je', gaat de trainer verder, 'het is mooi dat jullie sportief willen spelen. Maar weet dat dat niet altijd gemakkelijk is. Het gevolg van onsportief gedrag is, dat de sfeer verziekt raakt of dat je grote kans loopt op tegenstoot, een ruzie of een sanctie. Hou er rekening mee, dat ik je er stevig op aanspreek als ik onsportieve dingen zie gebeuren. Ik ga je ervoor op de bank zetten of naar huis sturen.'

'Ik ga een stapje verder. Hoe komt het eigenlijk, dat ieder van jullie in de afgelopen trainingen wel iets heeft laten zien wat niet oké is? Waar komt dat vandaan? Dat gebeurt, omdat je jezelf zó graag wilt bewijzen, dat alles om jezelf gaat draaien. Er komt dan een tijger in jezelf los, die je heel veel power geeft, maar die zich niet gemakkelijk laat temmen en altijd voor zichzelf gaat. Je laat je niet tegenhouden door een ander, denkt niet meer aan de regels en wilt het beste voor jezelf houden. Je vrienden worden concurrenten, je trainer een dictator en je tegenstanders worden je vijanden. En als ik je teruggeef hoe je je hebt gedragen, sta je met de mond vol tanden. Ben ik dat? Ja, dat ben jij!'

'Leer de tijger in jezelf herkennen. Niet om die aan de ketting te leggen, maar wel om die te temmen. Dan kun je je energie en je focus inzetten, zonder dat je een onmogelijke speler wordt die overall ruzie maakt en altijd kwaad is. Sportiviteit is een basisvoorwaarde. Als je dat niet laat zien, vlieg je eruit. Hou er daarom rekening mee, dat ik soms scherp kan zijn als ik iets zie wat niet oké is. Dat doe ik niet om je te pesten of omdat ik boos ben, maar om je met jezelf te confronteren. Je moet leren wat daar van binnen met je gebeurt. Juist omdat je zo graag een goede voetballer wilt worden, ligt je grootste uitdaging bij het leren kennen van jezelf.'

Stil verlaat je je het veld. Je hebt wel iets om over na te denken. Deze les vergeet je nooit. Over de tijger in jezelf. Die voor zichzelf gaat. Die grauwt en neemt, ook al wil je dat niet.

**

Die tijger in jezelf. Die heeft een naam. 'Begeerte'. Willen hebben wat een ander heeft. Beter willen zijn dan de rest. Respect en ruimte voor jezelf willen afdwingen. Een plan bedenken om het een ander af te pakken. Geobsedeerd raken door de rijkdom van een ander. 'Het zou toch niet moeten mogen'. Door de vrouw van een ander. 'Wauw, dat verdient hij niet'. Door het succes van een ander. 'Daar zit een luchtje aan'.

In het tiende gebod wijst God de Heer aan waardoor het zo vaak fout gaat. Eerst zijn er de geboden waarmee Hij fout gedrag aanwijst: 'pleeg geen moord, pleeg geen overspel, steel niet'. Legt God de vinger bij foute woorden: 'leg over een ander geen vast getuigenis af'. En gaat Hij nu nog een stap verder: 'Zet uw zinnen niet op wat van een ander is'. Dat gaat verder dan een verlangen. Begeerte is een diepe kracht in een mens. Je ziet iets, je verlangt ernaar, je wilt het hebben, je strekt je vingers ernaar uit...

Het tiende gebod is een gebod dat midden in het leven wordt gegeven. Waar je de vrouw van een ander tegenkomt. Of haar man. Hun geluk. Waar je het huis van een ander ziet staan. Of zijn bedrijf. Zijn welvaart. Waar je de slaaf en slavin van een ander bezig ziet. Zijn personeel. Zijn macht. Waar je de rund of ezel van een ander ziet. Zijn auto's, zijn boten, zijn laptops, zijn telefoons. Zijn succes. Zijn betekenis. Je leeft niet als Robinson alleen op een onbewoond eiland. Je leeft midden in de wereld. Tussen je naasten. Met wie je de schaarse ruimte moet verdelen. Het voedsel. Benzine, gas, energie. De straat. Het land. Het geld. Het stikstofquotum.

'Let op', zegt God de Heer tegen zijn volk, 'je leeft tussen anderen. Vrienden, vijanden, collega's, burens. Je ziet van alles bij de ander. Wat je ziet, laat je niet koud. Zijn vrouw is aantrekkelijk. Haar man heeft invloed. Zijn personeel is handig. Haar kleding prachtig. Zet je zinnen niet op wat van een ander is! Herken de tijger in jezelf. 'Begeerte'. Als je die niet in toom houdt, gaat die met je aan de haal. Deze tijger heeft veel welpen: Hebzucht, eierzucht, wraakzucht, geldzucht, vraatzucht, lust. Het blijft niet bij een verlangen. Je wordt jaloers. Wilt het hebben. Gaat erover fantaseren. Bedenkt een plan om het bemachtigen. Zet stapjes om het te krijgen. Liefst onopgemerkt, maar als dat niet lukt, desnoods met geweld.

Daar in de tenten rondom de berg Sinäi. Drieënhalf duizend jaar geleden Waar de Israëlieten door God tot zijn volk werden gemaakt. Ze waren bevrijd uit Egypte, maar kenden God de Heer nog niet. Hij hield van hen, een ongeregelde bende, maar zij wisten nog niet wat Gods liefde betekende. Ze kregen een paar maanden de tijd om Hem te leren kennen. De eerste maanden van hun woestijntocht. Het ging met vallen en opstaan. Daarna sluit God zijn verbond. Ik ben de HEER, jullie God! Ik heb jullie bevrijd. Om te leven voor Mij en met Mij.

Daar kregen zij de aanwijzingen en waarschuwingen voor hun leven aangereikt. In de tien woorden van het verbond. De tien geboden, zoals wij ze meestal noemen. Om heilig te zijn. Zichzelf en anderen tot zegen. Daar formuleert God ook het tiende gebod. Waarmee Hij een greep doet naar de binnenkant. Let op je hart! Laat begeerte, op wat voor manier ook, je niet beheersen. Want begeerte neemt je in beslag. Je gaat voor jezelf. En

verliest daarmee jezelf. En maakt alles kapot. Je gaat nemen – openlijk of stiekem – wat van een ander is. Er ontstaat onvrede, ruzie, oorlog. Je raakt je plezier kwijt, je leven raakt vergiftigd door jaloezie, afgunst, manipulatie en angst. Je hebt geen rust meer in je lijf, geen tijd meer om te genieten, geen plezier meer in je relaties, geen ruimte meer om bij God te zijn.

God is hier – eerbiedig bedoeld – als die trainer. Die zegt: je kunt je aan de regels houden. Maar let op de tijger in jezelf – begeerte. Wees niet jaloers! Dat is de kern van het tiende gebod. Jaloezheid is niet zo goed zichtbaar als stelen, doodslaan en overspel plegen. Jaloezheid kan er op verschillende manier uitkomen. Maar het is een kracht die heel veel schade berokkent. Aan jezelf en aan anderen.

**

Is het jaloezheid die ervoor zorgt dat kinderen binnen het gezin elkaar in de haren vliegen? 'Jij mag meer dan ik! Dat is niet eerlijk!' Is het jaloezheid die ervoor zorgt dat je aanpapt met je klasgenoot die populair is? 'Dan hoor ik er ook bij!' Was het de begeerte die Hitler dreef om van Duitsland weer net zo'n keizerrijk te maken als vóór de Eerste Wereldoorlog? De begeerte om levensruimte voor het Germaanse volk, waarbij de minderwaardige volken moesten wijken.

Is het begeerte die Poetin drijft om oorlog te voeren tegen de Oekraïne? Omdat hij het niet kan hebben dat dit land zich op het Westen richt? Omdat hij – koste wat het kost – de glorie van de Sovjet-Unie wil terughalen?

Over die oorlog gesproken. Natuurlijk heeft Rusland ook een verhaal te vertellen bij deze oorlog. Over de manipulaties van het Westen. Over de onderdrukking van de Russen in het land. Over de verloedering van de christelijke cultuur. Maar toch, in het licht van het tiende gebod: 'Zet uw zinnen niet op wat van uw naaste is', kun je niet anders dan concluderen dat Rusland de agressor is, die probeert te nemen wat van een ander is. Met alle verwoestende gevolgen daarvan. Duizenden doden, tientallen verwoeste steden, miljoenen vluchtelingen. Wat maakt begeerte veel kapot. Een tijger met veel welpen. Begeerte trekt een spoor van bloed en puin.

**

In de Bijbel wordt ons dit spoor getekend. Hoe begeerte zich van een mens meester maakt. En wat voor spoor van ellende, geweld, dood en verwoesting dat trekt. Laat ik een paar voorbeelden geven.

Het begint al in het paradijs. Als de satan met een leugen Eva erop attendeert hoe heerlijk de verboden vrucht eruit ziet. Eva zou er geen last van gehad hebben als er in haar hart niet een vonkje jaloezheid op God zou zijn: net zo worden als God. De vruchten zagen er heerlijk uit. Ze kon zich voorstellen dat ze het eten ervan wijsheid zou opleveren. Begeerte. Ze kon zich niet inhouden, zette haar reserves aan de kant, praatte het voor zichzelf goed en plukte de vruchten. En ze gaf ze ook aan Adam, die zich liet meenemen in diezelfde begeerte.

In hun kinderen komt dit al direct terug. Kaïn en Abel. Die beiden een offer brachten aan God de Heer. Maar de Heer zag het offer van Abel wel, maar dat van Kaïn niet. Ik had ooit een kinderbijbel met een plaatje dat de rook van het offer van Abel omhoog ging, maar

dat van Kaïn ketste weer terug. Zo zal het niet gegaan zijn. Maar kennelijk kun je merken of je offer wordt aanvaard of niet. Misschien gaf het Abel diepe vreugde en straalde hij van geluk en voelde Kaïn niets. In ieder geval maakte het Kaïn woedend. God zegt dan tegen hem: Pas op Kaïn! Zonde ligt op de loer om jou te grijpen. Vecht tegen jaloersheid. Maar Kaïn gaat dat gevecht niet eens aan. Hij laat zich leiden door zijn jaloersheid en vermoordt zijn broer. Spreuken zegt het al: jaloezie is als een vuur in een mens.

We lezen van Achan de dief, die zich vergreep aan de buit van Jericho die voor God bestemd was. Het volk leidt vervolgens een nederlaag, waarbij zesendertig soldaten omkomen. Als uiteindelijk uitkomt dat de diefstal van Achan de oorzaak is, zegt hij: 'Ik heb gezondigd. Ik zag die mooie mantel uit Sinear, een buidel met zilverstukken en een staaf goud. Ik kon mijn ogen er niet vanaf houden en heb het meegenomen.'

Er is de geschiedenis van Saul, die jaloers wordt op David, omdat het volk meer eer geeft aan generaal David dan aan koning Saul. In zijn jaloersheid neemt Saul een speer en gooit die naar het hoofd van de redder van het land. En steeds meer wordt Saul somber, bitter en onberekenbaar. Hij wordt slaaf van zijn begeerte.

We komen in de bijbel de persoon van koning Achab tegen, die zijn oog liet vallen op de wijngaard van Nabot. Nabot wilde die niet ruilen of verkopen, omdat het de grond van zijn voorouders was, die God de Heer aan hem toebedeeld had. Koning Achab werd ziek en depressief van frustratie. At en dronk niet meer, kwam niet meer van zijn bed af en praatte met niemand. Tot zijn vrouw Izebel een gemeen plan bedacht om die wijngaard voor haar man te bemachtigen. Met een valse aanklacht werd Nabot veroordeeld en gedood en kon de koning alsnog de wijngaard in bezit nemen.

Wat te zeggen van Judas Iskariot, die uit hebzucht geld uit de kas achterover drukte en uiteindelijk voor wat zilverstukken Jezus verraadde? Niet maar de moord van een mens, maar de executie van Gods Zoon was het gevolg.

**

'Zet uw zinnen niet op wat van een ander is'. Met het tiende gebod grijpt God naar een belangrijke bron van veel zonde en ellende. De begeerte. Hij waarschuwt zijn volk daarvoor. Geef die tijger niet de ruimte. Evenmin als haar welpen: hebzucht, eerzucht, wraakzucht, geldzucht, vraatzucht, lust. Wees je daar bewust van. Jaloezie maakt alles kapot. Voor jezelf en voor anderen. Het begint met afgunst en ontevredenheid. Daaruit komt begeerte voort.

Afgunst: je bent niet blij met wat een ander heeft. Niet blij met zijn succes, met haar geluk, niet blij met hun mogelijkheden en kracht. Je complimenten krijgen een onechte klank, je waardering dient een dubbele agenda.

En ontevredenheid: je ziet vooral wat je mist in je eigen huwelijk, je klaagt over je eigen gezondheid, je bent niet dankbaar voor de kleren die je in de kast hebt, voor het eten dat voor je op tafel staat.

Afgunst en ontevredenheid laten begeerte ontstaan. Natuurlijk mag je verlangen naar meer. Mag je werken aan meer. Maar let erop dat zulk verlangen gemakkelijk met je aan de haal kan gaan. Dat je grenzen uit het oog verliest.

**

Afgunst, ontevredenheid, jaloezie, begeerte. Ben je het eens met mijn conclusie dat hier een bron ligt van veel ellende en zonde? De begeerte in het hart van de mens? Wees je er dan van bewust, dat je dit eerder bij een ander ziet dan bij jezelf. Zij is jaloers. Hij is oneerlijk. Zij klaagt altijd. Hij laat zich leiden door zijn begeerten. Maar wat heb je nodig om eerst en regelmatig zelf voor de spiegel te staan?

Toen koning David zich vergrepen had aan Batseba en haar man Uria had laten omkomen in de oorlog, had de profeet er een hele kluif aan om David te laten inzien wat hij eigenlijk gedaan had. Na een verhaal over een rijke man, die het enige lammetje van zijn buurman had gepakt voor het feestmaal, ontstak David in verontwaardiging over het onrecht. Tot de profeet zei: 'U bent die man!' Toen sloeg zijn verontwaardiging om in diepe erkenning van schuld en berouw.

Ga er maar vanuit dat je het bij jezelf niet zo snel ziet. Dat jij je laat leiden door jaloezie. Dat je begeerte je tot woorden en daden leidt die niet oké zijn. Je zult er altijd wel een verhaal bij kunnen vertellen. Waarom het niet aan jou ligt. Waarom het logisch is wat jij doet. En eerlijk is wat jij zegt. Gelukkig ben je als iemand je erop wijst. Als er een trainer is, die je laat zien waar je de gedrag niet oké is. Als er een profeet is die vraagt naar je motieven.

Al begin je maar met het erkennen van de strijd die in Romeinen 7 wordt beschreven. Dat je God wilt dienen, maar dat in je hart ook een andere wet lijkt te werken. De wet van begeerte en zonde. En dat het je niet altijd lukt om de goede keuzes te maken. Dat er vaak strijd is tussen wat je wenst en wat je wilt. Tussen God en jezelf.

Uiteindelijk gaat het daarover: laat jij in je leefwereld je leiden door jezelf? Of probeer je in je leefwereld vanuit je verbondenheid met God te leven? Dan zie je je huwelijk als een roeping van God. Je huis als een geschenk van God. Je gezondheid als een gave van God. Je werk als een opdracht van God. Je geld als een gebruiksmiddel dat God je geeft.

Zo kom je in de buurt van de levenshouding die Paulus schetst in 1 Timoteüs 6. De levenshouding die begint bij Jezus Christus. Geef je hart aan Hem. Vul je hart met zijn Geest. Dat wordt je bevrijd van de drang om jezelf te bewijzen. Tevreden met wat God geeft. neem je genoegen met wat je hebt. En ben je blij met wat een ander krijgt. Je geeft ruimte aan de goede begeerte – het verlangen – om te groeien in rechtvaardigheid, in liefde, in dienstbaarheid, in vriendelijkheid en in geduld.

Het is de levenshouding van Psalm 23. De Heer is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets... Paulus zegt: die levenshouding geeft grote winst. Het draagt zegen voor jezelf en voor anderen. Voor nu en voor de toekomst. Ik moet er wel bij zeggen: het is een strijd om die houding te vinden. Om je te wapenen tegen wat men normaal vindt. Tegen de leugens die verteld worden. Alsof je alleen mee zou tellen als je rijk bent. Of succes hebt. Of macht hebt. Alsof je pas gelukkig kunt zijn als je wensen vervuld zijn. Alsof je begeerten ooit tot rust komen. Die komen pas tot rust als je ze kruisigt bij Jezus Christus. En jij je hart geeft aan de Heer. Dan is het niet de tijger, maar het lam dat tevoorschijn komt.

Amen